

АБАЙТАНУ

ТАҢДАМАЛЫ
ЕҢБЕКТЕР

XV

ТОМ

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АБАЙТАНУ
ТАҢДАМАЛЫ ЕҢБЕКТЕР
XV ТОМ

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

ӘОЖ 821.512.122.0

КБЖ 83.3(5Қаз)

A13

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
филология және әлем тілдері факультетінің Ғылыми кеңесі және
Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған
(№ 2 хаттама 29 желтоқсан 2016 жыл)
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы
Абай ғылыми-зерттеу институтында дайындалған*

ҒЫЛЫМИ-РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС

Ж. Дәдебаев (төраға), Ө. Әбдиманұлы, З. Бисенғали, Т. Есембеков,
Б. Жакып, А. Жаксылыков, Қ. Мәдібаева, Ж. Молдабеков, З. Сейітжанов,
Ө. Тарақ, А. Темірболат, Ж. Тілепов, Р. Тұрысбек,
П. Бисенбаев (хатшылар тобының жетекшісі)

Пікір жазған

филология ғылымдарының докторы, профессор **Р. Тұрысбек**

Жалпы редакциясын басқарған

филология ғылымдарының докторы, профессор **Ж. Дәдебаев**

Баспаға дайындағандар:

Баязитов Б., Жанабекова М., Ысқақова Г.

A 13 Абайтану. Тандамалы еңбектер. XV том. Қ. Жұмалиев
Абай поэзиясының тілі / жалпы ред. басқ. Ж. Дәдебаев.
– Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 248 б.

ISBN 978-601-04-1617-8 (ортқак)

ISBN 978-601-04-2303-9 (15-том)

«Абайтану. Тандамалы еңбектер» көп томдық басылымының он бесінші томында Қ. Жұмалиевтің «Абай поэзиясының тілі» атты іргелі еңбегі беріліп отыр. Еңбек кезінде автордың «Қазақ әдебиеті тарихының мәселелері және Абай поэзиясының тілі» (1960) кітабында С. Мұқановтың алғы сөзімен жарық көрген. Еңбектің басты құндылығы Абай поэзиясының тілінің көркемдік бейнелеу құралдарын алғаш рет жан-жақты саралап, ғылыми негізде сипаттап беруінде.

Кітап білім алушы жастарға, абайтанушыларға, тіл және әдебиет мамандарына, ілім іздеген көпшілікке арналған.

Том 3979/ҒФ4 – «Абай Құнанбаевтың шығармашылық мұрасын пәнаралық зерттеу» бағдарламасы аясында дайындалып, жарық көріп отыр.

ӘОЖ 821.512.122.0

КБЖ 83.3(5Қаз)

ISBN 978-601-04-1617-8 (ортқак)

ISBN 978-601-04-2303-9 (15-том)

© Жұмалиев Қ., 2017

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ жаңындағы
Абай ғылыми-зерттеу институты, 2017

МАЗМҰНЫ

ТЕРЕҢ ҒЫЛЫМДЫҚ ЕҢБЕК (Беташар)	3
I тарау. Түсіндірме	9
II тарау. Поэтик тілдің қазақ өміріндегі орны мен мәні.....	14
III тарау. Абайға дейінгі қазақ поэзиясы және Абай поэзиясының тілі.....	25
IV тарау. Абай сөздіктерінің әртүрлі салалары.....	37
V тарау. Абай өлеңдеріндегі өзінің тура мағынасында колданылатын сөздер	44
VI тарау. Абай өлеңдеріндегі эпитет және оның түрлері.....	76
VII тарау. Тенеу, оның Абай өлеңдеріндегі түрлері	86
VIII тарау. Абай өлеңдеріндегі ауыстыру мағынасында колданылатын сөздер (Тропы).....	95
IX тарау. Абай өлеңдеріндегі ирония, сарказм, гипербола (әсірелеу) және литота.....	148
X тарау. Абай өлеңдеріндегі фигура және олардың түрлері. Абайға тән кейбір ерекшеліктер	166
XI тарау. Абай – қазақтың бірінші психолог ақыны	188
XII тарау. Абай өлеңдеріндегі ақыл, нақыл сөздер. Олардың Абайға шейінгі әдебиеттердегі бар түрлерімен салыстырғанда бірлігі және айырмасы	198
XIII тарау. Абай аудармалары және оның тілі	208
XIV тарау. Тіл туралы Абайдың өз көзқарасы.....	222
XV тарау. Қазақтың әдебиетін және әдебиет тілін дамыту, ілгерілетудегі Абайдың тарихи мәні (Қорытынды).....	230
ТҮСІНІКТЕР	246

Оқу басылымы

АБАЙТАНУ
ТАҢДАМАЛЫ ЕҢБЕКТЕР

XV том

Қ. Жұмалиев
Абай поэзиясының тілі

Редакторы *К. Мухадиева*
Компьютерде беттеген және
мұқабасын безендірген *Ұ. Әбдіқайымова*

ИБ№10688

Басуға 07.04.2017 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84 ¹/₁₆.
Көлемі 15,5 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылым. Тапсырыс №6148.

Таралымы 40 дана. Бағасы келісімді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.

050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.